

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Fornyning av norskfaget
- Hva krever L97 av åttende-
klassingene?
- Ungdomsromaner 1995 fanger
samtidens signaler - del 2
For Norsknytt av Cathrine Senje
- Prøveark i rettskriving
- Gjendikting - skapende aktivitet
- Spor i ord - en spennende litterær
leik

- Tema: Troll
- Spørsmål om mangt
- Norskkruss 3 - 1996, nynorsk
- Norskkruss 3 - 1996, bokmål
- Avgangsprøve i norsk hovedmål
1996
- Ordjakt - Emne: fremmedord
- Bokstavleiken «Pluss i»
- Syng og skriv - På diskotek

NORSKNYTT OG NORSKKASSETTENE

gir variasjon og liv til norskundervisninga

KJEMPETILBUD PÅ LYDKASSETTER VÅREN 1996!

Kassett		Tittel	Før:	Nå:
Norskfagkassett	1:	«Syng og skriv» - m/oppgavehefte	100,-	50,-
Norskfagkassett	2:	«Syng og skriv mer»	100,-	50,-
Norskfagkassett	3:	«Synnøve Solbakken»	100,-	
Norskfagkassett	4:	«Vi tipper norske ord»	100,-	50,-
Norskkassett	5:	«Vi tipper grannespråk»	100,-	50,-
Norskkassett	6:	«Grøss og gru»	100,-	50,-
Norskkassett	7:	«Fortelling om slagbjørnen Rugg»	100,-	50,-
Norskkassett	8:	«Vi tipper eventyr»	100,-	50,-
Norskkassett	9:	«Syng og skriv på ny»	100,-	50,-
Norskkassett	10:	«Alle har eit dikt inni seg»	100,-	50,-
Norskkassett	4, 5 og 8:	«Vi tipper.....»	75,-	

(Oppgaver til stoffet som presenteres på kassettenes finnes i Norskfaget/Norsknytt)

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	200,-	
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	200,-	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	200,-	
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	200,-	50,-
Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	300,-	
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	320,-	
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	335,-	

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER

E-mail: norsknytt@login.eunet.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Utgiver til AV-sentralens medlemmer

NORSKNYTT ANS og AV-SENTRALEN

TEKNISK-PEDAGOGISK FELLESTJENESTE, STEINKJER

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399, 7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT v/Bjarne Berre, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 74 08 02 92

E-mail: norsknytt @ login.eunet.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 345,- PR. ÅR.

NR 3 - 1996 (70)

SEPTEMBER

22. ÅRGANG

Fornyning av norskfaget

Skoleåret 1996-97 vil bli sterkt preget av at en ny læreplan (L97) skal tas i bruk på fire klassetrinn høsten 1997. Et storstilt program for kursing - eller kompetanseheving som det så vakkert kalles - for lærere er planlagt. Informasjon til elever og foreldre vil også bli et sentralt arbeidsfelt.

Den nye grunnskolereformen er karakterisert som den mest omfattende i vår skolehistorie. Det er først og fremst en innholdsreform. Dette vil selvsagt sette sitt preg på de daglige aktivitetene i «den nye skolen». L97 presenterer som kjent lærestoffet i årsplaner. Som arbeidsleder og inspirator er læreren ansvarlig for at de hovedemnene som listes opp i planen, blir gjennomgått i klassen. Arbeids- og læringsprosessene er viktige i den nye planen. Elevene skal bevisstgjøres i forhold til egen læring. **Konstruktivismen**, som er det læringssynet som den nye planen bygger på, baseres på at undervisninga utføres av læreren, mens elevene er ansvarlige for egen læring. Elevene bygger selv opp (konstruerer) sin egen kunnskap.

Elevene skal undersøke og utforske m.m. Den sprelske bruken av verb i læreplanen, som gleder en gammel norsklærer, skal inspirere til stor og variert aktivitet. Her er en liten bukett «aktivitetsverb» plukket fra den nye norskplanen:

studere, utforske, videreutvikle, fordype seg, arbeide med, undersøke, lese, skrive, framføre, tilegne seg, delta aktivt, oppsummere og samle, presentere, finne ut, oppleve, diskutere, samtale, vurdere, dyktiggjøre seg, observere, lytte til, få erfaring osv.

Mengden av stoff som er listet opp under hovedpunktene, krever et høgt aktivitetsnivå. Rett nok har norskfaget etter den nye reformen fått en økning i timetallet på ti prosent i forhold til den gamle planen. Likevel skal det bli travelt i norsktimene. På side 3 ser vi nærmere på hva L97 krever av en åttendeklassing. Det er ikke lite!

Kryssordvinnere - Norsknytt 2 - 1996

Nynorsk

Jarle Eide, 8. kl., Frøyland ungdomsskule, 7344 Kvernaland
Kari Ertresvåg, 7. kl., Skjold skule, 5574 Skjold
Ingvild Berg, 8. kl., Hobøl ungdomsskole, 1825 Tomter
Vibekke Misje, 8. kl., Lægereid skule, 5783 Eidfjord

Bokmål

Marit Edvardsen, 8. kl., Onøy/Lurøy skole, 8765 Lurøy
Ole Peder Sjøvold, 7. kl., Brekken skole, 7470 Brekkebygd
Ingun Øynes, 7. kl., Alvådal ungdomsskole, 2560 Alvådal
Marianne Nielsen, 7. kl., Kråkstad skole, 1435 Kråkstad

Kryssordløsningene står på side 33.
Velkommen med nye kryssordløsninger.

Nytt om bøker

Skolebibliotekarforeningens litteraturpris for 1996 tildelt Paul Leer-Salvesen

Paul Leer-Salvesen fikk skolebibliotekarforeningens litteraturpris for de humoristiske lettlesbøkene «Engler, bukser og hubabubaU (1992), «Englebarn i tau» (1994) og «Engler, sykler og kjæresten» (1995). I sin takketale ved prisoverrekkelsen talte Leer-Salvesen om litteraturen og latteren. «Uten latteren er knapt vi mennesker til å holde ut med. Historiene blir stående - også i våre liv, vi kan le av dem og til dem og med dem, men ikke le dem bort,» sa Leer-Salvesen. Kilde: ~Skolebiblioteket~ nr. 2-1996.

Ivar Aasen som tegneserie

Forfatteren Erna Osland har satt seg som mål å fortelle historien om Ivar Aasen slik at ungdom fenges av den. «Ei historie om kjærleik» er tittelen på serien. Osland vil fortelle om den unge mannen som fikk en vill ide, en ide som utviklet seg til lidenskap. Men hun vil også vise at Aasen var lidenskapelig på flere måter. I tegneserien møter vi tre kvinner som Aasen hadde et nært forhold til. Tegneserien, som er på ca. 60 sider og som kommer i september 1996, er den første som Det Norske Samlaget har gitt ut. Tegner er Arild Midtun.

Tidens største norskgrammatikk

«Norsk referansegrammatikk», som er på ca. 1000 sider, beskriver det norske skriftspråket, både nynorsk og bokmål. Forfatterne Jan Terje Faarlund, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo avdekker i boka de reglene vi mer eller mindre ubevisst gjør bruk av når vi skriver. Det meste av skrivinga skjer automatisk. Vi har ikke fått forklaring på hvorfor vi skriver som vi gjør. Forfatterne har i boka organisert de store kunnskapsmengdene og den nyere forskninga som fins om dette emnet.

Avgangsprøven i norsk hovedmål 1996-oversiktlig og god

Avgangsprøven 1996 er bygd opp etter samme mønster som prøvene fra de siste åra. Med utgangspunkt i korttekster om sommerfuglen, mest dikt, skal elevene i del A svare på spørsmål som krever gode kunnskaper på forskjellige språkområder. Under del B fins varierte oppgaver for fri skriving. Elevene kan velge mellom mange oppgitte sjangrer, men har også anledning ved et par av oppgavene til selv å velge sjanger. Oppgavesettet er delikat utformet med flere fargebilder. Settet fins i dette nummer av Norsknytt.

Hva krever L97 av åttendeklassingene?

L97 er en omfattende og krevende plan. Her skal vi i grove trekk ta for oss noen av hovedmomentene som 13-åringene (8. klassingene) skal gjennomgå i norsk i sitt første år på ungdomsskolen. Det er sannelig ikke lite, som vi skal se. I tillegg til de faglige krav må elevene også venne seg til nye arbeidsmåter. L97 legger stor vekt på arbeids- og læringsprosessene. Tverrfaglige aktiviteter og prosjektarbeid har som kjent, fått en sentral plass i planen.

Litteraturen står meget sentralt

I åttende klasse skal elevene gjennomgå et litteraturutvalg som spenner fra Eddadikt til og med Asbjørnsen og Moes innsamlig av eventyr (ca. 1850-tallet). Elevene skal få innsikt i litteraturhistoria og språkhistoria for denne perioden og se disiplinene i sammenheng. De skal sette litteratur og forfattere inn på en tidslinje.

I tillegg skal de lese noveller av sentrale forfattere. Borgen, Nedreaas og Vesaas er nevnt i planen. Også svenske, danske og oversatte tekster skal leses. Å skaffe seg mer kunnskap om litterære virkemidler og sjangrer hører med - og videreutvikling av egen skriving, selv sagt. Elevene skal oppleve at lesing og skriving utfyller og beriker hverandre. Arbeid med **episk litteratur** er en hovedsak i åttende klasse. (I niende klasse legges det spesiell vekt på lyrikk, mens drama får størst oppmerksomhet i tiende klasse.)

Gjennom **leseprosjekt** skal elevene få gode lesevaner og erfaring med å lese. Her knyttes **leseloggen** inn, som skal gi elevene ferdigheter i å sette ord på egne tanker og følelser i forbindelse med lesinga. Leseloggen vil også gi elevene nyttige momenter når de skal «delta i litterær samtale med egen opplevelse av teksten som utgangspunkt».

Tegneserier forteller historier og kan kobles til episk litteratur. Elevene skal arbeide med tegneserier og vurdere tekst og bilde. De skal også lage tegneserier selv og «prøve ut noe av sin viten om sjangeren». Arbeid med bildebøker, kunstbilder og plakater hører også hjemme i åttende klasse.

Samtaler

Samtale i forskjellige former går igjen i mange av hovedmomentene i åttende klasse. Innlevende og kritisk lytting, improvisasjon og rollespill knyttes til momentene her. Videre er intervjueteknikk tatt med, en kan se intervjuet som en form for samtale. Til det skrevne intervjuet er det naturlig å knytte tegnsetting. Intervjuet avslører fort om elevene kan bruke skilletegna korrekt. Det samme gjelder for bruk av direkte og indirekte tale og verbbruk.

Diskusjoner, debattinnlegg

I åttende klasse skal elevene «få erfaring med å delta aktivt i mer formelle møter og diskusjoner, bli kjent med begrepene innlegg og replikk». Å skrive notater og referater fra diskusjoner hører naturlig hjemme her. Likens å utforme debattinnlegg og artikler til ulike mottakere. Av saker elevene skal diskutere nevner planen innhold og virkemidler i ungdoms- og underholdningsprogram i radio og fjernsyn.

Formelle ferdigheter i meningsfylte sammenhenger

Formelle emner som rettskriving, tegnsetting, grammatikk og eksperimentering med setningsstrukturer m.m. knyttes i stor grad til skrivesituasjoner der disse emnene glir best mulig inn. Elevene skal begynne å bruke sidemålet som arbeidsspråk, men først i niende klasse kommer sidemålet inn som arbeidsspråk for skriftlig arbeid i perioder. Videreutvikling av håndskriften og bruk av datautstyr hører heime i åttende, likeens skal elevene få muligheter til å ta ansvar for variert bruk av skolebiblioteket. Det er ingen tvil om at åttende klasse blir et travelt skoleår når L97 tas i bruk.

Ungdomsromaner 1995 speiler samtidshold

Cathrine Senje, den fremste ungdomsbokkjenneren her til lands, har for Norsknytt gjort noen «dykk» i fjorårets bokhav. Andre del av hennes artikkel om ungdomsromaner 1995 presenterer vi her. Del 1 stod i Norsknytt 2 - 1996.

Arild Nyquists venner vil fryde seg over «Knapphuset», fortalt i forfatterens særegne stil og med fine illustrasjoner av Lars Elling. Nederlandske Birgitte Minne behandler et brennbart tema. Det har nylig vært tatt opp til debatt hos oss også. Det gjelder barmhjertighetsdrap. En ung gutt hjelper sin høyt elskede mor inn i døden for at hun skal slippe ufattelige lidelser. Var det riktig eller galt? Bente Bratlund Mæland skriver enkelt og vakkert om vennskap, død og sorgarbeid i boka «Liv». Det er en Sirius-bok, og de finnes i begge målformer.

Og så var det mobbing. Liz Bente Dæhlis bok «De kan bare prøve» burde egne seg til høytlesning og samtale. Temaet har vært særdeles godt dekket i media i det siste, og dette er en nyttig variant. Offeret, Tina, er forteller i tredje person.

Kari Bøge og Harald Eeg Rosenløw tar for seg pubertet og identitet. Bøges «Stjerneskudd» handler om fire jenter i 7. klasse, om vennskap, sjalusi, intriger og sladder. Gode observasjoner, skarpt sett og ikke uten humor. Rosenløw er en debutant man skal merke seg. Han skriver med sikker sans for språkets nyanser, billedrikt, ofte originalt. To brødre vokser opp i Tønsberg på 70tallet, og den yngste er forteller. Her er guttevennskaper, pubertet, et par groteske opptrinn, alt sammen i et kristent miljø. Tittelen «Glasskår» henspiller på blodblanding ved hjelp av knust colaflaske.

To av høstens ungdomsromaner får smilet fram, og det kjennes godt. Jon Ewos bok fra Tveita, Oslo Øst, handler om Kriss som vil bli kjent med Mette. Hvordan? Hva sier man? Hva gjør man? Kriss og Mette blir omsider kjærester. Forfatteren fletter inn alvor i fortellingen ved at en venn blir skadet og dør i en motorsykkelulykke. Enkel bok, men med en viss sjarme fordi det er muntert. Og Arne Berggrens bok, en virkelig «hat-bok» mot korpsmusikk - den er også morsom. og ondskapsfull. Forfatteren behandler språket suverent, og en må le, selv om det er sterke overdrivelser.

Frida og Arne går begge i videregående skole. Helga G. Eriksens dagboksroman om Frida og venninnen Donna Q handler om gutter og jenter, kurvball og forelskelse og andre ting - i Bergen. En gleder seg over en ungdomsroman med lettflytende og humorfylt nynorsk. Mer, mer ! Arne Bu har Rune Belsvik skrevet om før. Han er nå blitt 17 år. Boka har fått meget gode omtaler, og en voksen leser har stor glede av Belsviks språk og observasjoner men hva med de unge leserne? Her skulle en gjerne ha fått tilbakemelding. Boka heter «På nippet».

Debutanten Øystein Løk skriver om fire ungdommer og en sommer. Enkel, «snill» fortelling, som blir spennende fordi hovedpersonen Kjell er synsk.

Fra Australia får vi høre om en kulturkollisjon vi ikke visste om. Innvandrere fra Italia, nå 3. generasjon, har oppdragelsesidealer og omgangsformer som skiller seg sterkt fra australske. En velskrevet og tankevekkende bok, fortelling i jeg-form av unge Josie, som i løpet av et år kommer til klarhet over mange problemer. Tittel: «På sporet av Allibrandi».

For å forstå innvandrernes situasjon må vi ha skildringer fra innvandrerne selv, slik vi så det for en del år siden da boka «PAKKIS» kom. En oversatt bok skrevet av en tyrkisk forfatter bør vi merke oss. I «Frossent vann» forteller Selda - 12 - 13 år - om hvordan det føles når en ikke kan språket når en blir kalt stygge ord, når alt i det nye landet er vanskelig og ofte helt

uforståelig. Boka er temmelig omfangsrik, og den trenger formidling. Les høyt og snakk sammen.

Debutanten Helene Uri prøver muligens å etterligne Jostein Gaarder når hun vil formidle kunnskaper om lingvistikk i romanform. Det er morsomt for en gammel språklærer. Men jeg er ikke helt viss på at det er morsomt for tenåringer. Prøv. «Anna på fredag» heter boka.

Det kom mange novellesamlinger høsten 1996, og de skal bare nevnes. Novellen er en sjanger som med hell kan brukes i skrivepedagogikken. Bruk «øretrøst blues» som inspirasjon. Eller en av de andre samlingene. Lykke til.

Pedersen, Vidar:	Ildtreet
Solli, Ase Gyrid:	Tidsmysteriet
Newth, Mette:	Det mørke lyset
Lee Nielsen, Mary:	Frødis Frilledatter
Skogheim, Dag:	Redd tyskeren!
Eggens, Martha:	 det mine øyne har sett
Nielsen, Unni:	Toccata og fuge i D-moll
Knutsen, Per:	Rått parti
Moen, Torbjørn:	På rømmen
Sørli, Steinar:	Edderkopploftet
Nilsson, Per:	Ja, må han le ... Hva?
Chambers, Aidan:	Bomvei
Lowry, Lois:	Den utvalgte
Ambjørnsen, Ingvar:	Storbyens stemme
Scheen, Kjersti:	Masker i måneskinn
Pedersen, Erling:	Hvile i grønne enger
Holmås, Stig:	Vinterhauk og ørkenvind (SIRIUS).
Sverdrup, Kari:	Nattsvømmeren
Pedersen, Hæge Folleg:	Hvor som helst er ingen steder
Bukkøy, Else Karin:	Sara
Nyquist, Arild:	Knapphuset
Minne, Birgitte:	Når en rose visner
Mæland, Bente Bratlund:	Liv (SIRIUS)
Dæhli, Liz Bente:	De kan bare prøve
Bøge, Kari:	Stjerneskudd
Eeg Rosenløw, Harald:	Glasskår
Ewo, Jon:	Jeg var 16 år da jeg forstod hva en mann må gjøre
Berggren, Arne:	Kornetten
Eriksen, Helga G.:	Donna Q (nynorsk)
Belsvik, Rune:	På nippet (nynorsk)
Løk, Øystein:	Den fyrste sommaren
Marchetta, Melina:	På sporet av Allibrandi
Hichyilmaz, Gaye:	Frossent vann
Uri, Helene:	Anna på fredag

Novellesamlinger:

Männikkö, Lise:	Klassebildet
Det mørke rommet.	Antologi, kjente forfattere.
Øretrøst blues.	Noveller av ungdom.
Da Perri la på røret.	Noveller av ungdom.
	Oppdrag fra Aksjon mot ulovlig spritometning. Klar tendens.
Newth, Philip:	Barn av universet.
Dahl Sem, Ingebjørg:	Bak neste sving.

Cathrine Senje

Temaskrivning

Du skal skrive flere tekster om et bestemt emne eller tema. Du skal skrive i flere sjangrer. Som du vil se når du leser oppgavene, blir tekstene du skriver av ulik lengde. Når du arbeider med noen av tekstene, trenger du oppslagsbøker. Læreren avgjør om flere elever kan samarbeide om et tema. Avtal med læreren om hvor mange oppgaver du skal skrive.

TEMA : Bøker og lesing

(Du avgjør selv i hvilken rekkefølge du skriver tekstene.)

a) De beste bøkene jeg har lest

Sett opp ei liste over de beste bøkene du har lest (forfatternavn og boktitler). Plasser bøkene i alfabetisk rekkefølge etter forfatternes etternavn. Pass på at titler og forfatternavn blir rett skrevet.

b) Innholdsreferat

Skriv kort hva ei av bøkene handlet om. Du kan gjerne illustrere referatet ditt med ei fargerik tegning eller to.

c) Brev

Velg ut ei av bøkene. Skriv et brev til forfatteren (adresseres til forlaget), hovedpersonen eller en av bipersonene (dikt opp adresser) og still tre spørsmål om noe i boka. (Hvorfor...? Hva syns du om...? Hvordan gikk det ...? eller lignende).

d) Intervju

Velg ut en person fra ei av bøkene som du kunne tenke deg å ha et intervjumøte med. Tenk deg at du er medarbeider i ei ungdomsavis. Skriv intervjuet.

e) «Baksidetekst»

Skriv en baksidetekst til ei av bøkene. Få med en kort presentasjon av handlinga, personene og miljøet i boka. Det kan være lærerikt å studere baksidetekstene i noen av bøkene du har lest før du skriver denne teksten.

f) Forsidetegning

Tegn forsida til ei av bøkene du har lest. Du kan for eksempel ta utgangspunkt i ei viktig hendig i boka eller du kan tegne hovedpersonen i boka slik du ser vedkommende for deg. Bruk farger og fantasi.

g) Anbefaling

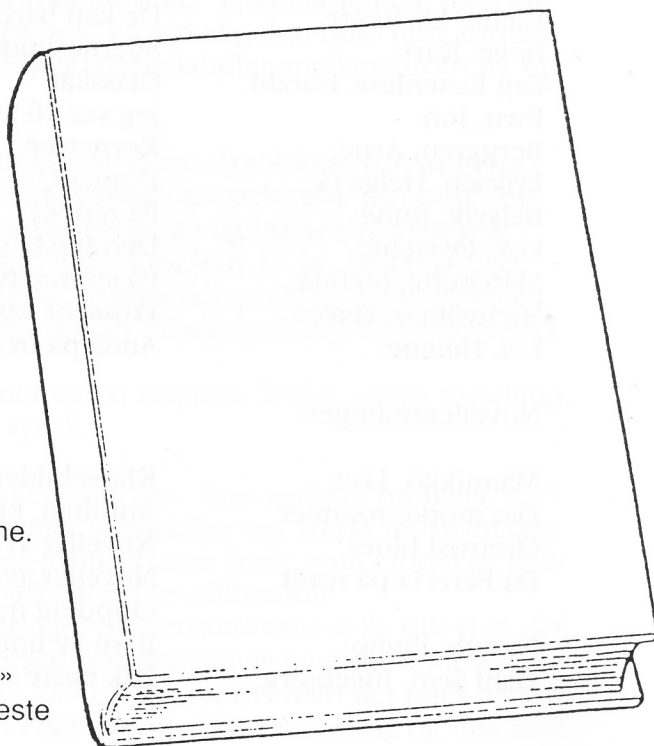
Skriv en anbefaling av en av bøkene «dine». Skriv hvorfor du syns denne boka er god. Skriv denne teksten til en kamerat (anbefal lesing) eller til skolebibliotekaren (anbefal innkjøp).

h) Plakat

Lag en plakat der du reklamerer for en av bøkene dine. Bruk ulike skrifttyper og farger.

I) Leselogg

Tenk deg at du har lest første kapittel av en av «dine» bøker. Hva ville du da skrive i leseloggen din før du leste videre i boka?

Still spørsmål til emnet du skal skrive om

Eksempel: Stines penal

Har du startvansker når det gjelder fri skrivning? Prøv spørremetoden. Dryss mange spørsmål om oppgaveemnet ned på arket ditt. Det gir deg fort rikelig med momenter når du skal begynne å skrive.

Her ser du et eksempel på slik «skrivespørring». Stine skulle skrive en tekst om **en kjær og kjent gjenstand, som hun eier**. Overskrifta på teksten ser du nedenfor. Stine valgte å skrive om penalet sitt og satte først opp spørsmålene du ser nedenfor.

Jeg ser på og skriver om det

(Sett inn navnet på gjenstanden du vil skrive om på den åpne linja.)

Du skal svare på de spørsmålene Stine skrev ned. Skriv i stikkordsform. På grunnlag av stikkorda skriver du så en tekst om penalet ditt. Nederst på arket står det noen tips om hvordan du kan utforme oppgaven.

- 1 Når fikk du eller kjøpte du penalet?
- 2 Hvem fikk du penalet av eller hvor kjøpte du det?
- 3 Hvordan ser penalet ut? Skriv om størrelse, form og farge.
- 4 Hvordan ser du at penalet er nytt eller gammelt?
- 5 Skriv om spesielle minner som er knyttet til penalet.
- 6 Hvilke skriveredskaper finner du i penalet? Skriv små skildringer.
- 7 Det ligger sikkert andre ting enn skriveredskaper i penalet. Fortell!
- 8 Har du spesielle minner i forbindelse med noen av tingene som ligger inni penalet. Fortell!
- 9 Hvor oppbevarer du penalet når du er på skolen, når du er heime, ellers?
- 10 Har du mistet penalet ditt noen gang? Fortell.
- 11 Er du fornøyd med penalet? Foklar.
- 12 Hvordan skal det nye penalet ditt være? Forklar.
- 13 Skriv et takkedikt til penalet ditt.
- 14 Lag ei tegning av penalet og noe av innholdet.

Tips om utforming av teksten

Bruk fantasien når du skal utforme teksten din. Du kan for eksempel skrive en monolog der du lar penalet fortelle om seg selv. Du kan lage et intervju med penalet, eller du kan skrive et hørespill der penalet samtaler med skriveredskapene og viskelæret og de andre «innbyggerne» i penalet. Du kan også forme teksten din som en nekrolog (minnetale) over penalet som er blitt borte.

Det fins selvsagt mange andre sjangrer som du kan velge blant når du skriver.

Prøve i rettskriving - ark 1

Bokmål

Når du har fylt ut arket, skal du sjøl sette karakter på skrifta di.

A. Skal det være enkel eller dobbel konsonant her? Skriv orda rett.

1. Ba(l)e(t) _____
2. Ba(g)ate(l) _____
3. Gra(m)ati(k) _____
4. Gra(s)ho(p)e _____
5. Ka(s)e(t) _____

B. I hvert av disse orda er det en skrivefeil. Skriv orda rett.

1. Almindelig _____
2. Restaurang _____
3. Skjellett _____
4. Tempratur _____
5. Ungdomskole _____

C. Finn fremmedord som betyr det samme. (De to første bokstavene er oppgitt.)

1. Medhjelper - as _____
2. Navnetrekk - au _____
3. Retting - ko _____
4. Krakke - ta _____
5. Dyrlege - ve _____

D. Sett inn forstavingen *in-* eller *inn-*:

1. Åse ble _____ valid etter bilulykken.
2. Medisinen var til _____ vortes bruk.
3. Søknaden om lån ble _____ vilget.
4. Mo ble ansatt som _____ spektør.
5. Treneren _____ struerte spillerne.

E. Skriv disse orda i flertall. (Eks.: Tøffel-tøfler)

1. Sykkel _____
2. Vinter _____
3. Nøkkel _____
4. Far _____
5. Mor _____

F. Skriv disse tallene med bokstaver.

1. 11 _____
2. 16 _____
3. 17 _____
4. 27 _____
5. 78 _____

G. Fem av disse orda skal skrives med stor forbokstav. Skriv de fem orda riktig nedenfor.
danske, april, arbeiderpartiet, trøndelag, torsdag, kanin, svartehavet, dagbladet, riksteatret.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

H. Skal det være enkel eller dobbel konsonant i disse orda? Skriv orda rett.

1. ka-erat (m) _____
2. a-elsin (p) _____
3. tu-el (n) _____
4. a-resse (d) _____
5. bu-ett (k) _____

I. Lag substantiv som ender på -asje av disse verba:

1. spionere _____
2. slite _____
3. sabotere _____
4. passere _____
5. emballere _____

J. Fyll ut med ord som betyr det motsatte (antonymer):

1. Fylte - tø _____
2. Slokte - te _____
3. Husket - gl _____
4. Pent - st _____
5. Tynt - t _____

Navn:.....
Klasse:.....Dato:.....
Skriftkarakter:.....

Prøve i rettskriving - ark 2

Bokmål

Når du har fylt ut arket, skal du sjøl sette karakter på skrifta di.

A. Skriv ord som begynner med **kj-lyd** og som betyr omtrent det samme som disse orda: (Husk at kj-lyden kan skrives på tre måter.)

1. Ensformig _____
2. Handle _____
3. Hurtig _____
4. Titte _____
5. Liten innsjø _____

B. Bak hvert verb skal du skrive et passende substantiv på **-sjon**. Eks.: kollidere - kollisjon.

1. Diskutere _____
2. Operere _____
3. Invitere _____
4. Demonstrere _____
5. Organisere _____

C. Finn rimord som begynner med **j-lyd**: (Husk at j-lyden skrives på ulike måter.)

1. Synge _____
2. Veksel _____
3. Smerte _____
4. Vest _____
5. Leit _____

D. Føy til **inn-** eller **in-** foran disse orda:

1. _____ kalle
2. _____ vitere
3. _____ fluensa
4. _____ telligent
5. _____ tekt

E. Skriv disse orda i **flertall**:

1. Nøkkel _____
2. Gaffel _____
3. Sommer _____
4. Datter _____
5. Gammel _____

F. Fyll ut slik at du får ord som betyr omtrent **det samme**.

1. Pene	vak	_____
2. Møkkete	skit	_____
3. Tok til	begyn	_____
4. Forstod	skjøn	_____
5. Vemmelig	ek	_____

G. Skal det være enkel eller dobbel konsonant her? Skriv ordene rett.

1. Bi(l)e(t) _____
2. Bryl(l)u(p) _____
3. Ru(b)ri(k) _____
4. A(p)eti(t) _____
5. Me(t)a(l) _____

H. I hvert av disse ordene er det en skrivefeil. Skriv irda rett.

1. Nysgjerrighet _____
2. Anderledes _____
3. Samfundsfig _____
4. Værmelling _____
5. Matematiklærer _____

I. Finn fremmedord som betyr det samme.

1. Kroppsøving gy _____
2. Gradestokk te _____
3. Fødselsdag ge _____
4. Boksamling bi _____
5. Førerkort se _____

J. Fem av disse ordene skal skrives med stor forbokstav. Skriv de fem ordene riktig nedenfor.

nordmann, november, senterpartiet, lofoten, onsdag, kenguru, stillehavet, stortinget, aftenposten.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

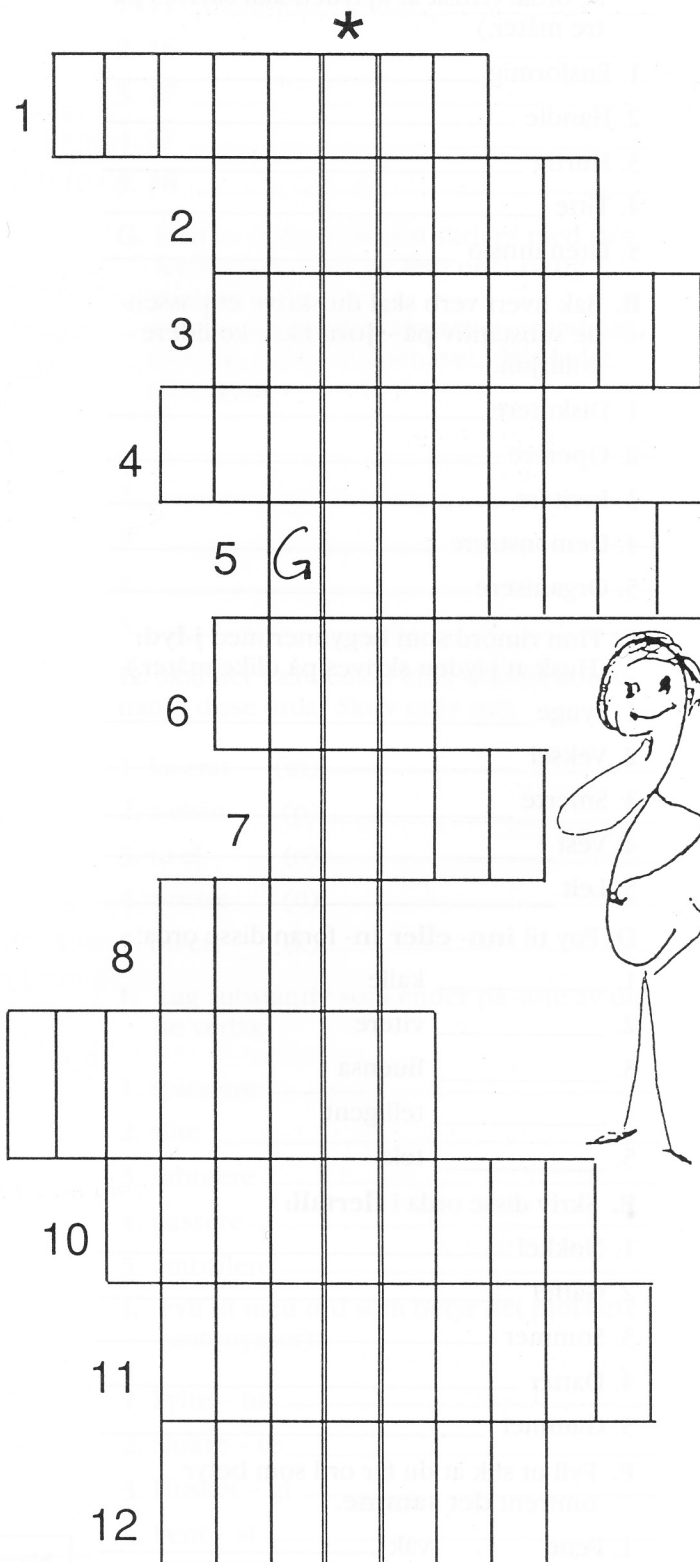
Navn:.....
Klasse:.....Dato:.....
Skriftkarakter:.....

Sjangerruteord

Les noen få ord – så kjenner du igjen sjangeren

Sett sjangernavna inn i ruteordet. Dersom du har løst hele oppgaven rett, vil ordet under stjerna bli navnet på en sjanger (i flertall).

1. Når katten er borte, danser musene på bordet.
2. Det var ein gong ein bonde som hadde tre søner. Det var smått for han, og gammal og skrøpeleg var han, og sønene ville ikkje ta seg noko til. Til garden hørde det ein stor, god skog, og den ville faren at gutane skulle hogge i.
3. 4 eggeplommer, 3 dl mjølk, 1 ss sukker, 3 ss sitrønsaft, 1/4 l vanilje-is. Bland dette og pisk kraftig. Server kaldt.
4. Sentr. bel. møbl. hybelleil. søkes. Liv Vik, t. 81 152.
5. Hold byen rein, spis ei due hver dag.
6. Rundt som et egg, langt som en kirkevegg.
7. Lover Herren, han er nær når vi synger når vi beder.
8. «Om fem minutter skal skoene dine være blankpusset,» brølte offiseren. «Tusen takk» sa soldaten.
9. «Heidi Lund, toppscorar i fotballturneringa», stod det i måndagsvisa.
Vi var på plass da laget trenet i går kveld, og kunne sjølv sjå at Heidi har krut i støvlane. Ho dribla av gutane lett og elegant og fyrte av raske, velplasserte skott.
- Du starta vel med fotballen i førre veka, prøver vi oss.
- Å nei, du, ler ho under den lyse luggen. - Eg har spelt fotball så lenge eg kan hugse.
10. Å, bukken var brokut, og bukken var svart.:/
Og bukken vart borte på ei laurdagsnatt.
Killebukken min, ser du geita.
11. Tre ord på snei,
glem meg ei.
12. Idrettslaget «Gå på» hadde i går årsmøte i klubblokalet. Tjue medlemmer var til stede. Den viktigste saka var....

A Hva er tittelen på tekst 2?

B Hvordan gikk det videre på møtet som det fortelles om i tekst 12? Bruk fantasien – fullfør teksten.

Gjendikting – skapende gjengiving

Når du **gjendikter** et dikt fra et fremmed språk, skaper du et nytt dikt. Dersom du sammenligner forskjellige gjendiktninger av samme dikt, vil du ofte se at diktene er ulike. Vi finner som regel forskjellige ord og ulike måter å gjendikte bilder og tema på. Derfor kan vi med god grunn si at gjendikting er **skapende** etterligning.

Når du gjendikter, kan du velge om du vil holde deg tett inntil originalen, nesten ord for ord – eller om du vil gjøre deg helt fri fra originalen og gjengi ord og bilder på din spesielle måte.

Her kan du lese dikt på engelsk, svensk og dansk. Velg ut noen dikt i samråd med læreren og lag **gjendiktninger** av diktene på norsk.

William C. William

THIS IS JUST TO SAY

I have eaten
the plums
that were in
the icebox

and which
you were probably
saving
for breakfast

Forgive me
they were delicious
so sweet
and so cold

Sandra Worm, 13 år

HVORFOR GJØR JEG DET IKKE?

Når jeg ser dig, har jeg
mest lyst til å hoppe og danse,
skrike og skråle og slynge
mine arme omkring dig.

Men jeg gjør det ikke. Hvorfor?

Det er bare ligesom noget
indeni der gør modstand.

Er det fordi jeg er bange for,
at de andre skal se det og grine,
eller fordi jeg alligevel ikke vil.
Eller måske bliver du sur
og siger, jeg er åndssvag og barnlig.

I, TOO

(fra 1920 åra) by Langston Hughes

I am the darker brother.
They send me to eat in the kitchen.
When company comes,
But I laugh
And eat well
And grow strong.

Tomorrow.
I'll be at the table
When company comes.
nobody'll dare
Say to me,
«Eat in the kitchen,»
Then.

Besides,
They'll see how beautiful i am
And be ashamed –

I, too, am America.

Velg ett eller to vers av dette diktet og lag gjendikting.

GUD, JAG ÄR ENSAM

Gud, jag är ensam.
Ge mig du en vän,
så skal jag försöka
vara snäll mot den.

En kamrat som alltid
jag kan lita på
– allt går mycket bättre
bara man er två.

Kanske finns det nån som
ber till dig som jag.
Kanske att vi båda
möts en vacker dag.

Kanske någon ensam
väntar just på mig.
Hjälp mig hitta vännen,
Gud, det ber jag dig!

(Britt G. Hallqvist)

SPOR I ORD – spennende litterær leik

«Spor i ord» var navnet på en populær gjettelek i radio. Programlederen, Eilif Straume, lot de «skriftlærde» deltakerne høre utdrag av litterære tekster. Ved hjelp av sporene i ordene ble det deltakernes oppgave å resonnere seg fram til fakta om tekstene – først og fremst til hvem forfatterne kunne være.

Programposten hadde mange entusiastiske lyttere. Det var både spennende og lærerikt å være med på de litterære resonnementene som tekstene utfordret til – sammen med de beleste og rutinerte deltakerne. «Spor i ord» ble for noen år siden borte fra programskjemaet, dessverre.

Skoleutgave av «SPOR I ORD»

I norsktimene kan litterære sporleker by på positiv avveksling og spenning og gi faglig utbytte. I grunnskolen må selvsagt en slik sporlek baseres på at deltakerne har langt mindre kunnskaper om litteratur og språk enn de som deltok i radioprogrammet. Vi må i første omgang oppfordre deltakerne til å merke seg de enkle og helt tydelige spor i teksten. Vi nevner her noen eksempler!

Den litterære sjangeren er lett å navngi

De aller fleste elevene på mellom- og ungdomstrinnet i grunnskolen kan lett kjenne igjen og navngi forholdsvis mange litterære sjangre. Viser, skuespill, eventyr, vitser, fortellinger, ordspråk, salmer, dikt er eksempler på lett gjenkjennelige sjangre.

Målformer og dialekt

Videre kan de fleste grunnskoleelever fort se om det er en bokmåls- eller nynorsktekst de har foran seg. Typiske dialektord er også forholdsvis enkle å få øye på. Likeens om språket er «gammeldags» eller mer moderne. Dermed kan elevene, et stykke på vei i alle fall, foreta en grov tidsbestemmelse.

Hva heter forfatteren?

Etter hvert som elevene gjennom skolens litteraturundervisning blir kjent med en del sentrale forfattere og deres særtrekk, er også mulighetene for å spore opp hvem forfatterne er, tilstede. Selvsagt må en i startfasen velge tekster som er typiske for forfatterne.

«SPOR I ORD» -tekstark og utfyllingsskjema

Som eksempel på oppgavemateriell til «SPOR I ORD» presenteres på de følgende sidene tekstark og et utfyllingsskjema.

Dette materialet ble brukt etter at klassen hadde gjennomgått et litteraturutvalg som omfattet tiden fra Håvamål til og med Wergeland/Welhaven («Tverrsnitt 1») (Det understrekes at elevene **ikke** skal fylle ut alle rubrikkene i dette skjemaet).

Dersom læreren ønsker å gjøre arbeidet enklere for elevene, kan noen av svarene skrives inn i rubrikkene før utfyllingsarket kopieres.

En annen måte å forenkle oppgaven på, er å oppgi navnet på alle forfatterne på eget ark (eller på tavla) i tilfeldig rekkefølge. Elevenes oppgave blir da å plassere forfatternavnene i de rette rubrikkene.

«SPOR I ORD» – tekstark I

1.

Og kor du bryggjar og kor du bakar,
dér alltid ein som det ikkje smakar;
og når den eine då gjerer rop,
så ropar sidan den heile hop.

3.

*Gudmund Thorsen Storebingen,
han var gjæv i ett og alt,
smal om livet, bred om bringen,
fast på tå hvor andre falt;
glad og lett, men arm på gods,
derfor var han flink til fots,
flink, med skreppen på sin nakke,
både opp og ned ad bakke.*

5.

Vær hilset, I Nordlands bebyggende menn,
fra verten i huset til trellende svenn,
vær hilset, I koftegrå bønder!
Ja, alle som virker fra fjære til fjell,
som lever av fisken han tørker på hjell,
av torsken han salter i tønner.
Vær hilset, I prester, som seiler og ror,
og sant og oppriktig prediker Guds ord
og verner lik hyrder om hjorden!

6.

På en plass oppe i Vågå i Gudbrandsdalen budde det en gang i gamle dager et par fattige folk. De hadde mange barn, og to av sønnene, som var så ved lag halv voksne, måtte støtt reke omkring på bygda og tigge. Derfor var de vel kjent med alle veger og stier, og de visste også beinvegen til Hedalen.

2.

*Eld han tarv
som inn er komen
og om kne kulsar;
til mat og klede
den mann har trong
som har i fjell fari.*

Peter Sels

4.

Då Pål var komen heim, ville Oskeladden i vegen og bad mora om niste. «Kanskje kunne eg vere kar til å få bygd skipet og vinne kongsdottera og halve riket,» sa han. «Ja, det var likt til det,» sa mora, «du som aldri gjer anna enn å rote og rake i oska! Nei, du får ikkje noka niste!» sa ho.

7.

*Han Mass og han Lasse dei gingo
på råd,
tre heile dagar til ende,
korleis dei skulle bjørnen få.
«Vi skal skyte ´n,» sa ´n Mass.
«Selja huda,» sa ´n Lass.
«Seier du det?» sa ´n Mass til ´n Lasse.*

8.

*Der var en liten by, i byen var en smed,
som farlig var når han ble vred.
Han seg en fiende fikk (dem kan man alltid få,
jeg ingen har, det gå
min leser likeså!)*
*Til uhell for dem begge to
de treffes i en kro.
De drakk (jeg selv i kro vil drikke,
for annet kommer jeg der ikke.
Anmerk dog, leser, dette:
jeg immer går på de honnette).*
*Som sagt, de drakk,
og etter mange skjellsord, hissig snakk,
slår smeden fiende på planeten.*

Ludvig Holberg

9.

Torstein Knarresmed hogg til kong X med øksa, og det hogget kom i venstre beinet ovenfor kneet. Finn Arneson drepte straks Torstein.
Da kongen fikk det såret, lente han seg opp til en stein og kastet sverdet og bad X hjelpe seg. Nå stakk Tore Hund til ham med spydet. Stikket gikk inn nedenunder brynja og opp i magen. Da hogg Kalv til ham, og det hogget kom utenpå halsen på venstre side. Folk er ikke enige om hva det var for en Kalv som gav kongen det såret.
Disse tre sårene var det kong X døde av.

10.

Jacob: Velkommen hjem igjen, min latinske bror!
Montanus: Det er meg kjært å se deg, Jacob. Men hva det brorskap angår, så er det noe som var godt i gamle dager, men nu kan det ikke så passe seg mer.
Jacob: Hvi så? est du ikke min bror?
Montanus: Det nekter jeg ikke, slyngel, at jeg jo er din bror ved fødselen. Men du må vite at du er ennu en bondedreng og jeg philosophiæ baccalaureus. Men hør, Jacob, hvordan lever min kjæreste og min svigerfar?
Jacob: Rett vel; de var her nylig og spurte hvor snart bror kom hjem.
Montanus: Nu bror igjen! Jeg sier det ikke av hofferdighet, Jacob, men det går profecto ikke an.
Jacob: Hva skal jeg da kalle bror?
Montanus: Du skal kalle meg monsieur Montanus. Ti så heter jeg i København.

11.

Vi ere en nasjon vi med,
vi små, en alen lange;
et fedreland vi frydes ved,
og vi vi ere mange.
Vårt hjerte vet, vårt øye ser
hvor godt og vakkert Norge er,
vår tunge kan en sang blant fler
av Norges æressange.

12.

*

Kjærleik utan kjennskap kan snart få ein endskap.

*

Fattige og rike er alle i døden like.

SPOR I ORD – utfyllingsskjema

(Fyll ut flest mulig av rubrikkene)

	Titler på tekstene	Sjangerer	Når ble tekstene skrevet (ca.)?	Nyn./bm.	Forfattere	Andre opplysninger (språk, boktitl. rim m.m)
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						

TEMA: TROLL

Skriv om noe som (kanskje) bare fins i vår fantasiverden

Troll er noen fasinende vesner som har satt mange spor etter seg her i landet. Først og fremst møter vi dem i folkediktinga vår (i eventyr, folkeviser og sagn). Men vi møter også troll i musikk og i bildende kunst.

I norsk natur fins det mange merker etter troll. Geografiske navn og navn på planter og dyr vitner om det.

Les eventyr og sagn, bruk oppslagsverk og finn opplysninger om troll. Sett fantasien i sving, og lag ei trollbok eller en trollvegg i klassen. Her er noen forslag til innhold i boka, eller på veggen. Finn gjerne på flere momenter selv.

A Beskrivelse

Bekriv et eller flere troll slik du ser det (dem) for deg. Skriv om størrelsen på trollet og på noen kroppsdeler (bruk sammenligninger). Utseende, stemme, klesdrakt, måter å bevege seg på er andre stikkord. Lag gjerne tegninger i tilknytning til beskrivelsen.

B Skriv eventyr

Skriv eventyr der troll er hovedpersoner.

C Oversikt over geografiske navn med «troll» i

Sett opp en oversikt over en del geografiske navn med troll i, og forklar kort hvor de forskjellige stedene ligger i landet og hva navnene står for.

D Oversikt over plantenavn med troll i

Sett opp en oversikt over plantenavn med troll i. Gi noen korte opplysninger om hver plante.

E Foredrag om «troll-musikk»

Lag et foredrag der du spiller «troll-musikk» for klassen.

F Tegning, form

Lag tegninger og formingsarbeider av forskjellige slag. (Materialbilder av skog- råstoff gir artige produkter).

G Skriv dikt eller sang

Skriv et dikt om troll. En fødselsdags-sang til trollets tusenårsdag kan bli riktig flott.

H Skildringer av troll

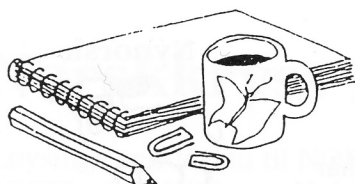
Plukk ut skildringer av troll fra eventyrene. Les opp for klassen.

I Utgreiing om troll i dikting

Mange av dikterne våre har brukt troll i verkene sine. Lag ei utgreiing der du nevner noen av disse dikterne og verkene deres.

J Utgreiing om troll i bildende kunst

Både tegnere og andre kunstnere som arbeider med bildende kunst, har skapt troll. Lag ei utgreiing der du nevner noen av disse kunstnerne og verkene deres.

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervju hverandre. Elev A stiller de første 20 spørsmålene. Elev B spør på de siste 20. Hvem får flest rette?

Greier du 40 riktige?

Spørsmål om mangt

??

1. Skriv navnet på det største politiske partiet i Norge
2. Hva heter den norske utenriksministeren?
3. I hvilket land er Stockholm hovedstad?
4. Hva het far til kong Harald (skriv navn og tall)?
5. Hva heter den danske dronningen?
6. Hva heter det bispedømme vi hører til?
7. Hva heter biskopen i Hamar bispedømme?
8. Hva heter fylkesmannen i vårt fylke?
9. Hva heter ordføreren i din kommune?
10. Hvor mange innbyggere (ca.) bor i din kommune?
11. Hvor mange innbyggere (ca.) bor i Norge?
12. Skriv de fem første ordene i fedrelandssangen
13. Hvem har diktet fedrelandssangen vår?
14. Hvem har skrevet bøkene om Ole Alexander?
15. Hvem har skrevet boka «Hellemyrsofolket»?
16. Plukk ut substantivene i denne setningen:
Silje hadde laget et fint skrin til mor.
17. Skriv disse ordene rett:
Intresse, nysgjerrighet, sjangse, bobblejakkene
18. I hvilket land er Paris hovedstad?
19. Hva heter presidenten i USA?
20. Hvor mange stater består USA av?
21. Hvilken av disse byene ligger i Nord-Norge?
Holmestrand, Svolvær, Molde, Haugesund?
22. Hvilken av disse byene ligger i Sverige?
Mandal, Malmø, Århus, Helsingfors
23. I hvilket fylke ligger Trondheim?
24. Hvilket av disse fylkene renner ikke Glomma gjennom?
Hedmark, Telemark, Østfold, Akershus
25. Hva er portoen på et vanlig brev (under 20 g)?
26. Hvor mange stykker er et halvt dusin?
27. Marit betalte 240 kroner for 20 hefter. Hva kostet 3 hefter?
28. Hvor mange år er det mellom hvert stortingsvalg?
29. Hvor gammel må en være for å få stemme-rett i Norge?
30. Hvilke farger har det finske flagget?
31. Hva heter stortingspresidenten?
32. Hva heter endestasjonene for Nordlandsbanen?
33. Hvilken by ligger lengst nord av Bodø, Tromsø, Narvik?
34. I hvilket land er Dublin hovedstad?
35. Hvem har skrevet diktet «Våre små søsken»?
36. Hvor mange klasser er det ved din skole?
37. Hvor mange egg er to snes?
38. Hvor mange uker er det vanligvis i et år?
39. Hva er det motsatte av pessimist?
40. Hvem har skrevet bøkene om Pelle og Proffen?

Norskkrøss 3 – 1996

Nynorsk

**12 loddrett
i kryss A**

Kryss

A

Vassrett:

1. --- spelman
3. Hospital
7. Land i Europa
9. Trege, langsame (omvendt)
11. Motsett av *inn*
12. Fin grus
14. Skaldyr
17. Beltet (omvendt)
18. Gruppe på tre musikarar
19. Motsett av *gammalt*
20. Tal
21. Verktøy som finst på tresløyden

Loddrett:

1. Skinn med hår
2. Belegg på jern o.l.
4. Ta på seg klede
5. Årstid
6. Hylte, ropte
8. Av same meining, samd
10. Olsen, Eva, Jan, Hansen o.l.
12. Ullprodusent
13. --- raude skjerfet
14. Storfugl
15. Setje føtene på bakken
16. Lovord, skryt

Kryss

B

Vassrett:

1. Land i Europa
6. Preteritum (fortid) av å *skyte*
8. Presens (notid) av å *vere*
11. Motsett av *fast*
12. ... de Janeiro, by i Brasil
13. Gutenamn
15. Himmelretning
17. Sanseorgan
19. Farge i flagget vårt
22. Fiende
23. Ujamn, knudrete
24. Ferd, tripp, utflukt
27. Falle, stupe
28. Varmen

Loddrett:

1. På foten
2. Preteritum av å *skjere*
3. ... tokeino i Finnmark
4. Snylte-insekt, kan leve på menneske
5. Nektingsord
7. Meine, hevde
9. Uorden
10. Motsett av *tørre*
11. Blad (på trea)
14. Frakte, skikke
15. Gutenamn (tittel på ei bok av Bjørnstjerne Bjørnson)
16. Motsett av *søtt*
18. Jentenamn
20. Forkorting for *aksjeselskap*
21. Fugl
25. Hyl, skrik

Kryss C

Vassrett:

1. Nr. 18 i alfabetet
4. Møbel
6. Til å binde med
10. Ordklasse
12. Treslag
13. Gir varme
15. Raskt fly
16. Teikn for romartal 5
17. Bakparten
19. Falsk
20. Antonym til *gammal*
21. Strid, trassig
22. Del av skodespel
23. I vers
25. Jentenamn
27. Visesongaren (framandord)

Loddrett:

1. Skred
2. ... os, sjømann
3. Vekene før jul
4. Setningsledd (Døme: *Barna* åt bollar)
5. Setningsledd (Døme: *Kari* skreiv brev)
6. Bakparten
7. Ukjend (framandord)
8. Del av Bibelen (fork.)

9. Eigedomspronomen (fleirtal)
11. Antonym til *surt*
14. Tidsavsnitt (fork.)
16. Ordklasse
18. Preteritum av *finne*
19. Husdyr (omvendt)
21. Antonym til *søt*
24. To vokalar
26. Månefase

Bruk dei store trykkbokstavane når du løyser kryssord!

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norskkryss 3 – 1996

Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 28. oktober 1996. Du deltek da i loddrekninga om ungdomsbøker.

1. Skriv namnet på denne forfattaren.

.....
.....
.....

2. Skriv tittelen på ei bok ho har skrivi.

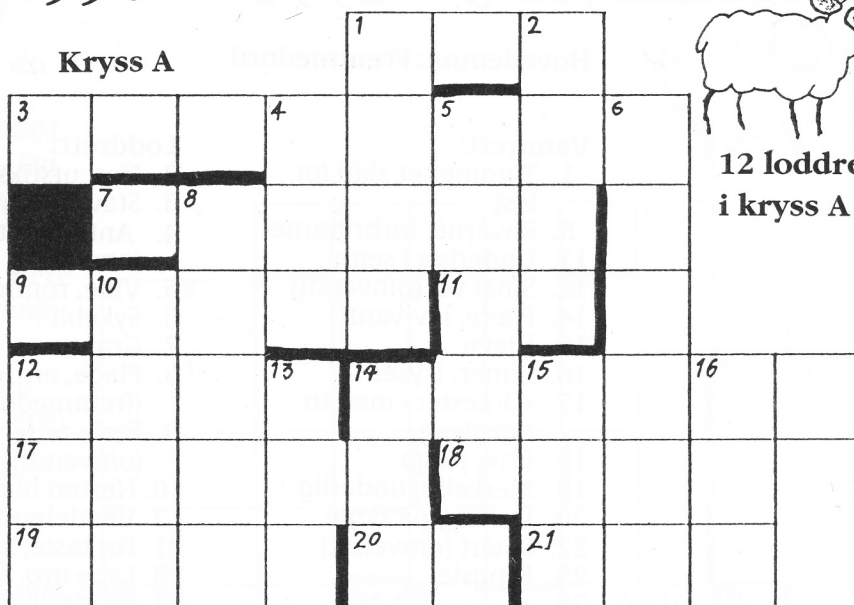
.....
.....
.....

Nynorsk

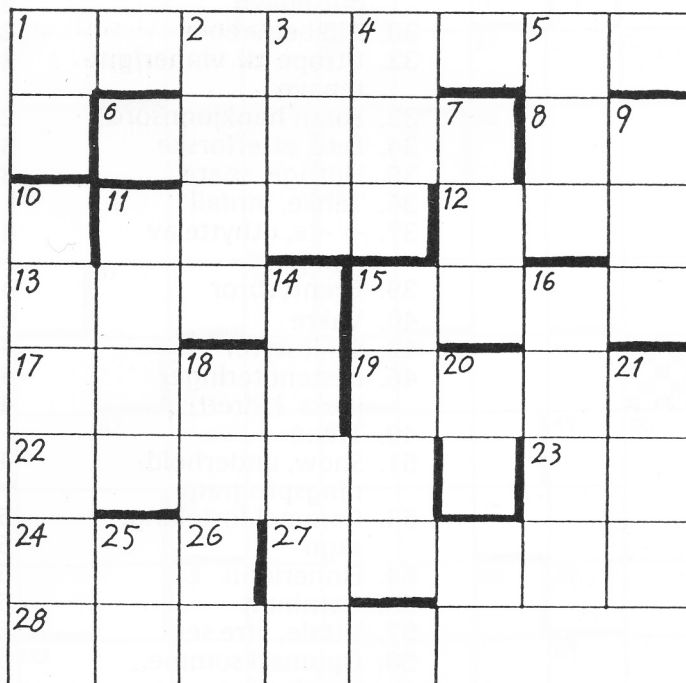

12 loddrett i kryss A

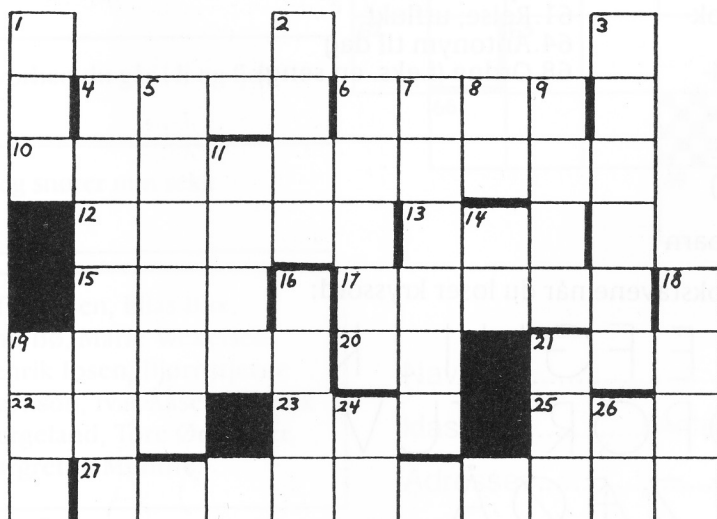
Kryss A

Kryss B

Kryss C

Namn:

Klasse:

Skole:

Adresse:

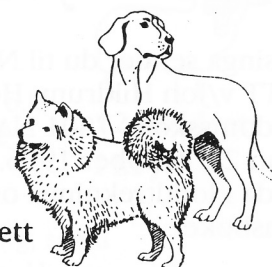
Kva syns du om vanskegraden?

☐ lett ☐ middels ☐ vanskeleg

Norskkryss 3 – 1996

Bokmål

Hovedemne: Fremmedord

24 loddrett

Vannrett:

1. Tømmer et skip for last
5. Røverne, forbryterne
11. Underlag i seng
12. Smal vei (omvendt)
14. Fjære, lav-vann
15. Ujevn
16. Rimer, fryser
17. «Orkester» med to musikere
18. Erte, terge
19. Merkelig, underlig
20. Lærling på skole
22. Smart (omvendt)
25. Fengsle
28. «----- på Mo», guttenavn
30. Alfabetnaboer
32. Utrope til vinner/guttenavn
33. Foran hankjønnsord
34. Lete, etterforske
35. Hurtige, snare
36. Tanke, innfall
37. --- te, utbytte av penger
39. Eventyrbror
40. Vakre
42. Skolestyrer
46. Bestenoteringer (f.eks. i idrett)
49. Trene
51. Show, underholdningsprogram
53. Gammel fortelling, sagn
54. Finnerlønn
55. Garnbunt
57. Uttale, ytre seg
58. Oppmerksomme, nysgjerrige
62. Ukjent (to like bokstaver)
63. Arrangement, tilstelning
65. Gårdsplass
66. Asbjørnsen og --- (eventyrsamlere)
67. Lurer, bløffer
69. Mannlig søskenbarn

Loddrett:

2. Nes, utstikker
3. Stav, stang
4. Antonym til 1 vannrett (omvendt)
5. Vide, rommelige
6. Sykebil
7. Granner
8. Plage, ergre (fremmedord)
9. Ferie-reisende (omvendt)
10. Nesten blink
13. Veddeløpshesten
21. Forkaste; kassere
23. Lage uro, støy
24. Bikkjer/poststed 2637
26. Linje, stripe
27. Utførsel
28. Grimase, ansikts-trekning
29. Tenne (f.eks. et bål)
31. Flyselskap (forkorting)
38. Redd, urolig (fremmed-ord)
41. Brorsønn eller søstersønn
42. Dempe
43. Nørte, fikk til å flamme
44. Steinur
45. Årsak
47. Olav - - - - (norsk konge)
48. Ettermat (etter hovedretten)
50. Vanskelig, innfløkt
52. Titte (omvendt)
54. Eiendomspronomen
55. Si, uttale
56. Terger
59. Pålegg (omvendt)
60. Spise
61. Reise, utflukt
64. Antonym til dag
68. Ordne (f.eks. en seng)

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord:

A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U V
W X Y Z Æ Ø Å

Norskkryst 3 – 1996

Hovedemne: Fremmedord

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS, innen 28. oktober 1996. Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Også tekstopp-gaven nedenfor må være utfylt om du skal være med i trekningen av ungdomsbøker.

Skriv navn på tekstforfatteren under hver av disse sangene og salmene. (Du kan velge mellom forfatternavna nederst på sida.)

1. Ja vi elsker dette landet

2. Å Vestland, Vestland -

3. Nisser og dverger

4. Jeg er så glad hver julekveld

5. Gud signe vårt dyre fedreland

6. Du skal få en dag i måra

7. Mellom bakkar og berg

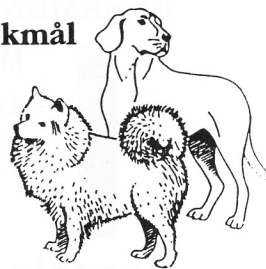
8. Vi vandrer med freidig mot

9. Hvorhen du går i li og fjell

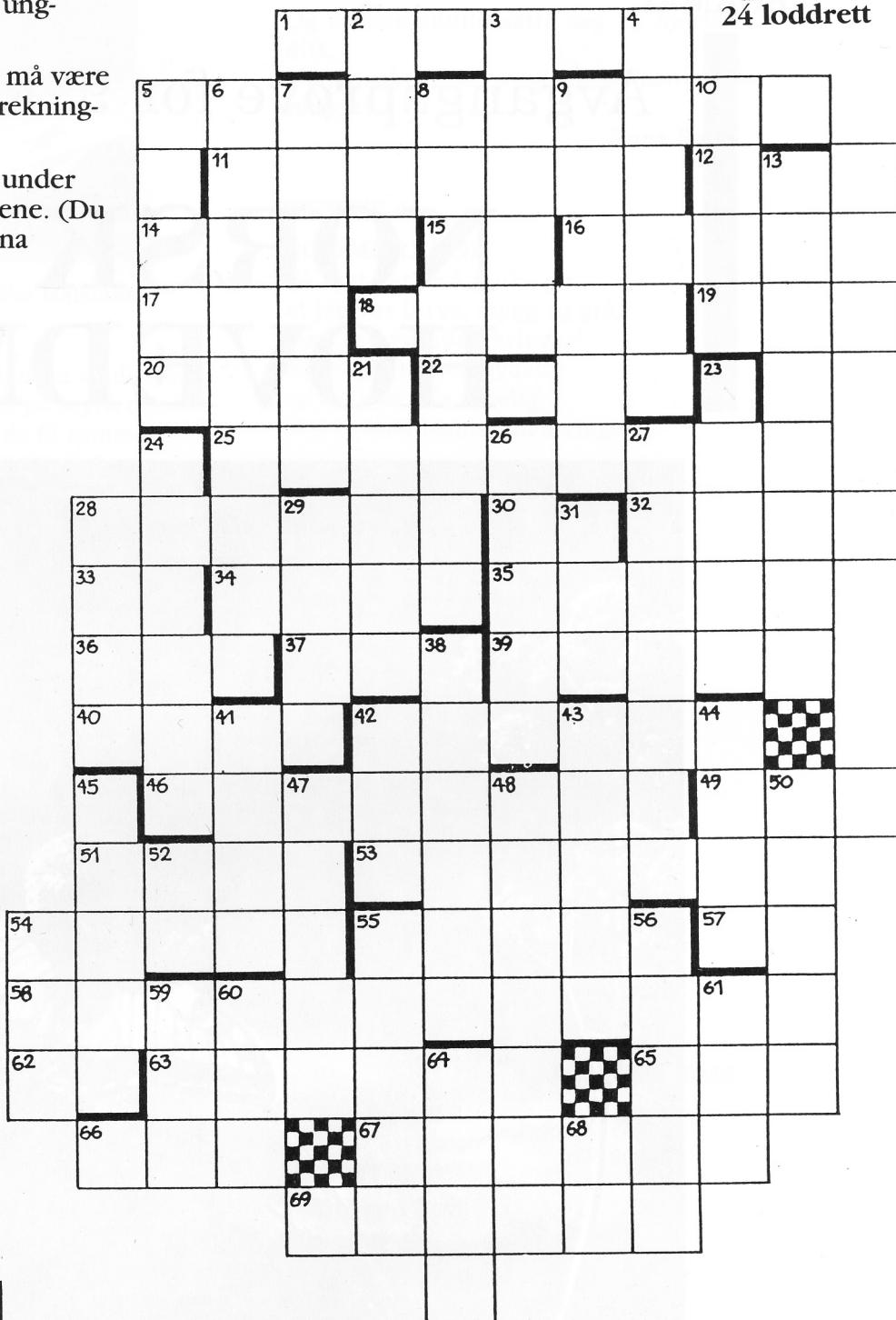
10. Jeg snører min sekk

Alf Prøysen, Elias Blix,
Finn Bø, Marie Wexelsen,
Henrik Ibsen, Bjørnstjerne
Bjørnson, Ivar Aasen, Henrik
Wergeland, Tore Ørjasæter,
Margrethe Munthe.

Bokmål

24 loddrett

Navn:.....

klasse:skole:.....

Adresse:

MERK: Bare for elever med bokmål som hovedmål
Til eleven: Oppgavesettet har 2 deler, del A og del B.
Svar på oppgavene i del A.
Deretter skal du skrive **en** av oppgavene i del B.
Skriv nummeret på den oppgaven du har valgt, øverst på svararket.

BOKMÅL

Avgangsprøve for 9. klasse 1996

NORSK HOVEDMÅL

DEL A

Les disse tekstene
og svar på oppgavene:

TEKST 1:

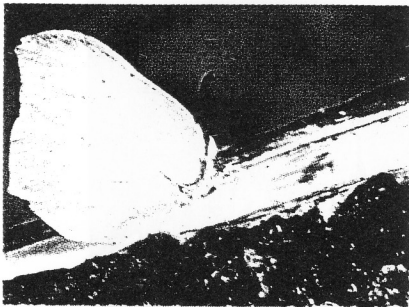

Foto: Per Hafslund

Sitronsommerfuglen er en av de første sommerfuglene vi ser på myra om våren. Den er en av de få sommerfuglene i Norge som overvintrer som voksent insekt.

Om vinteren henger den i dvale under greinene på vintergrønne trær, slik som gran eller furu. Når vårsola begynner å varme, kommer den flagrende fram for å lete etter næring.

Sommerfuglen på bildet suger sevje av en skadd bjørk. Den bleke fargen viser at det er en hunn. Hannen har friskere, sitrongul farge.

I mai legger hunnen egg på blad av trollhegg, som er en vanlig busk i løvkrattet rundt myra.

TEKST 2:

Sommerfugler, *Lepidoptera*, artrik insektorden med fullstendig forvandling, sugesnabel, to par skjelldekkede vinger, ett par store fasettøyne og tråd-, spole-, ten-, kulle-, kam- el. fjærformede følehorn. De voksne s. lever av nektar og har dermed betydning som blomsterbestøvere. Larvene, som kan være vakkert farget, glatte el. dekket av hår, børster og torner, har bitemunn; lever av planter og kan derfor være skadedyr på kulturvekster og skogtrær. Puppen, som hos mange s. lager kokonger, er hos dags. som regel lys og er festet til overjordiske gjenstander; hos de fleste natt-s. er den mørkebrun og ligger ofte i jorda. Av de over 100 000 s.-arter som er beskrevet, forekommer ca. 2000 i Norge. Jf. Insekter. Insekter II-III.

TEKST 3:

AURORA

Jeg ville skape ord med vinger.
Lyse, klare vinger
kantet med rødt, som hos
Aurorasommerfuglen.

Og ordene skulle sette seg på hjertet
ditt.

Vippe sakte med vingene av morgen-
røde.

Hans Børli

TEKST 4:

SOMMERFUGL

Så rart det er å tenke på
at jeg var larve, stygg og grå,
men se hva tiden bringer!
Nå er jeg lett og nydelig
og jeg kan føle tydelig:
Jeg er blitt blomst med vinger!

Inger Hagerup

TEKST 5:

SOMMERFUGLEN

Den prægtigklædte Sommerfugl
er fløjen fra Guds Haand.
Han gav den gyldne Ringe
og røde Purpurbaand.

Han lærte den at flyve højt,
højere end jeg er.
Den har nok Fuglens Lyster,
men ei dens Duun og Fjer.

Og alle Verdens Mennesker
og alle Kongebud
ei gjøre kan en Sommerfugl.
Det kan alene Gud.

Henrik Wergeland. 1840

TEKST 6:

INSEKT

Humla har brune hår
og er lufta sin bjørn.
Sommarfuglen med breie venger
er nok ei blomsterørn.

Men kleggen som kjem for å stikke
og krinsar ikring
- KLASK! -
han er ingen ting.

Ikkje nå meir.

Einar Økland

Oppgave 1

Sommerfugl er nevnt i alle tekstene, men i to av tekstene er det ikke sommerfuglen som er det sentrale.
Hvilke tekster?

Oppgave 2

Tekst 1 og tekst 2 er forskjellige, men begge handler om sommerfugler.
Forklar hva som i hovedtrekk skiller de to tekstene med hensyn til

- a) innhold
- b) språkbruk

Oppgave 3

Hvilken mottakergruppe mener du tekst 1 er skrevet for?
Begrunn svaret ditt.

Oppgave 4

Hvem er "jeg" i a) tekst 3, b) tekst 4, c) tekst 5?

Oppgave 5

Hvilken virkning har det at Inger Hagerup bruker jeg-førm i diktet sitt?

Oppgave 6

Hvilken forfatter bruker humor som virkemiddel i diktet sitt?

Oppgave 7

Nevn to virkemidler i tekst 4 som du ikke finner i tekst 3.

Oppgave 8

Hvordan forstår du sommerfuglbildet i tekst 3?

Oppgave 9

- a) Hvordan var språksituasjonen i Norge (talemål og skriftspråk) i begynnelsen av 1800-tallet?
- b) Les første strofe (vers) i tekst 5, og skriv ned de ordene som skrives annerledes i dag. Skriv dem slik de står i diktet.

Oppgave 10

Hva er temaet i Wergelands dikt?

DEL B

Skriv nummeret på den oppgaven du har valgt, øverst på svararket.

OPPGAVE 1 SLOTTET

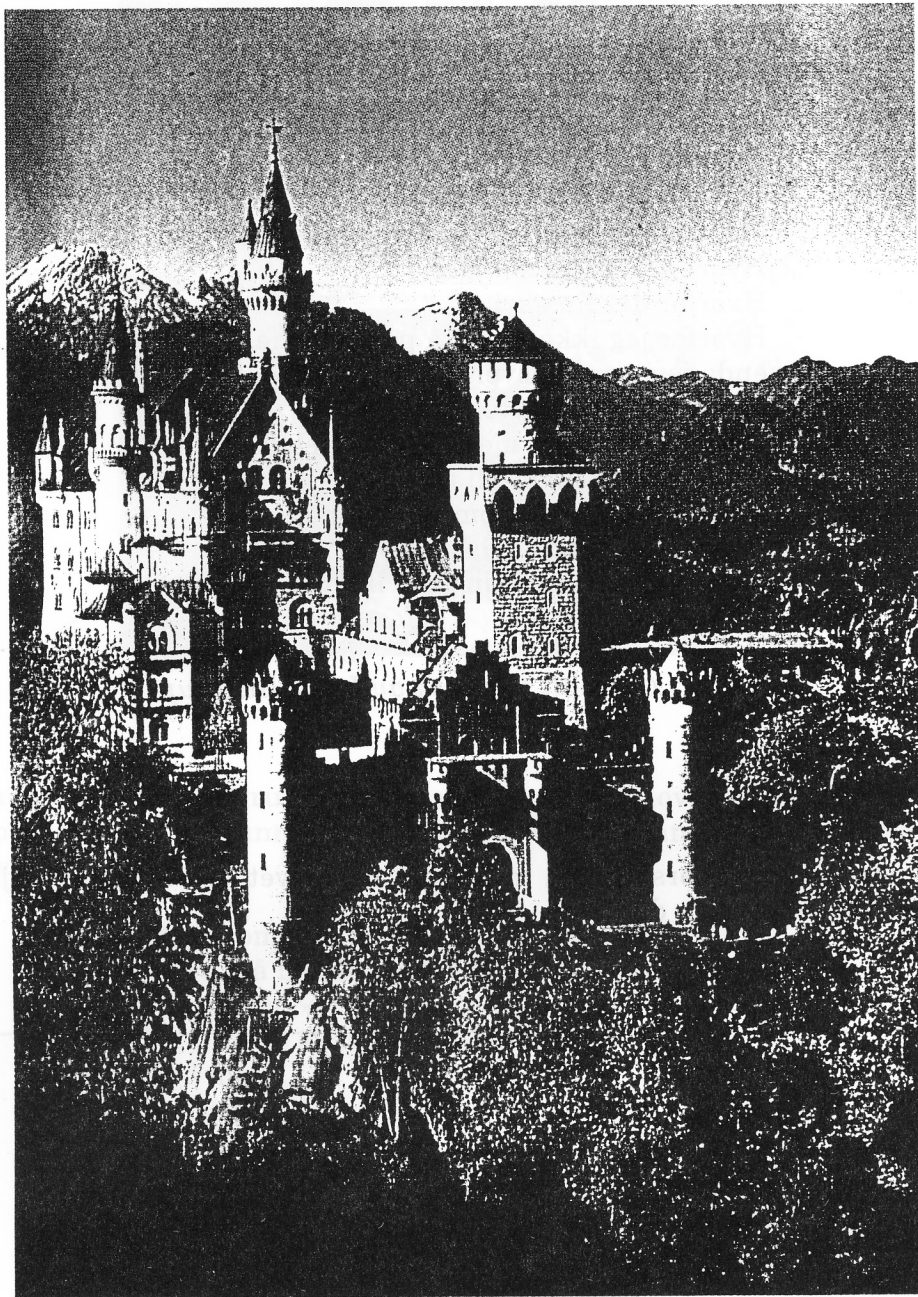

Foto: Zefa Pictures Library

Oppgave:

**Ta utgangspunkt i bildet og lag din egen tekst.
Velg sjanger og finn en passende overskrift.**

Spørsmål

«Alt han vil, det gjør han
I himmelen og på jorden,
i havet og i alle dyp.»

Når jeg treffer Gud,
skal jeg spørre ham om en masse ting.
Hvorfor det fins slanger.
Hvorfor det fins krig.
Hvorfor jeg ikke kan stå på hendene,
enda jeg øver og øver.
Hvorfor de får skyte harer.
Hvorfor ikke alle mennesker i hele verden
har mat så de kan bli mette.
Gud sier nok ikke som de voksne:
"Det vet jeg ikke"
eller "det skjønner du ikke likevel".

Britt Hallquist

Oversatt til norsk av Inger Hagerup.

Vi stiller oss ofte spørsmål om meningen med livet, hvorfor ting skjer, og hvorfor verden er som den er.

Oppgave:

Skriv et brev til en som betyr noe for deg,
eller noen sider i dagboka di, eller et essay der du
utdyper tankene i dette diktet.

Dersom du velger essay, lager du overskrift selv.

OPPGAVE 3 KRIMINALITET OG STRAFF

Foto: Samfoto

Det kan være mange grunner til at ungdom begår lovbrudd, og det er ulike syn på hvordan samfunnet skal reagere. Under finner du noen uttalelser som viser dette.

- «Ungdom som stjeler, bør straffes straks!»
- «Foreldre må betale for hærverk som barna deres har gjort på skolen.»
- «De kriminelle skal møte offeret de har skadet eller øvd vold mot.»
- «Unge kriminelle bør få samfunnstjeneste der de arbeider og gjør nytte for seg.»
- «Nå må det bli slutt på å sy puter under armene på ungdommen.»

Oppgave:

Skriv en artikkel til lokalavisen der du tar opp sider ved disse problemene som du er spesielt opptatt av.

Lag overskrift selv.

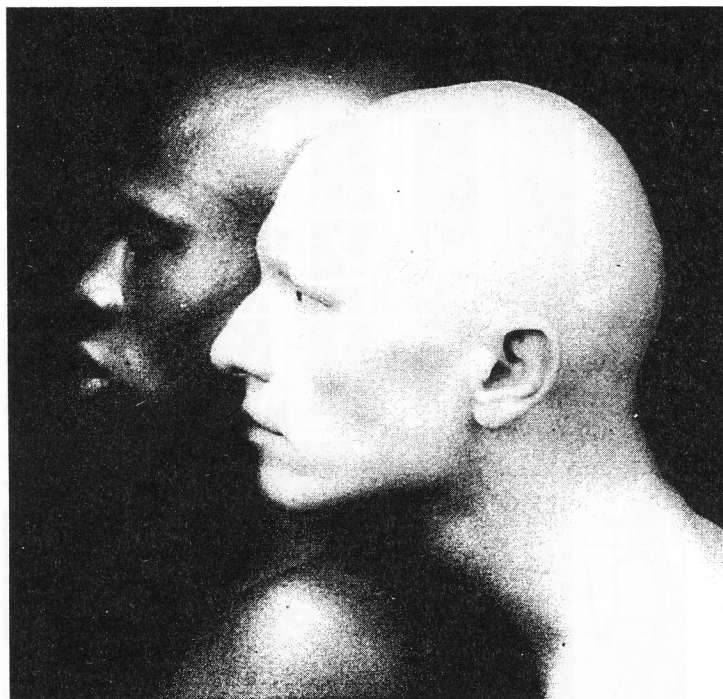

Foto: Robert Mapplethorpe

Eit ord

Eit ord
- ein stein
i ei kald elv.
Ein stein til -
Eg må ha fleire steinar
skal eg koma over.

Olav H. Hauge

Kvart menneske er ei øy, som kjent. Så det må bruer til. Uendeleg mange slags bruer.

Tarjei Vesaas

Oppgave:

Bildet og tekstene over kan oppfattes på forskjellig vis. Hvilke assosiasjoner får du? Skriv et essay der du får fram de tankene du gjør deg.

Lag overskrift selv.

Eller:

Bruk bildet og/eller tekstene som utgangspunkt for en novelle eller en fortelling.

Lag overskrift selv.

OPPGAVE 5 OPPDRAGELSE ELLER OPPDAGELSE

I boka *Profeten* skriver Kahil Gibran til foreldrene:

"Deres barn er ikke deres barn.
De er Livets sønner og døtre med egne lengsler.
De kommer gjennom dere, men ikke fra dere.
Og selv om de er sammen med dere,
tilhører de dere ikke.

Dere kan gi dem deres kjærighet,
men ikke deres tanker.
For de har egne tanker.
Dere kan gi hus til deres kropper,
men ikke til deres sjeler.
For deres sjeler bor i morgendagens hus, som
dere ikke kan besøke, selv ikke i deres drømmer.
Dere kan strebe etter å ligne dem, men prøv
ikke å få dem til å ligne dere.
For livet går ikke bakover eller dveler ved i går."

Uimotståeleg

Når det var kaldt ute
sa alltid dei vaksne
at vi ikkje måtte
slikke på gelenderet

Rett etter stod vi jo der
og hylte

Marit Tusvik

Oppgave:

Mange foreldre er opptatt av å veilede barna sine, mens sønnene og døtrene er like opptatt av å finne ut av tingene selv.

Skriv en fortelling eller en artikkel med dette som tema.
Lag overskrift selv.

Eller:

Skriv et hørespill med samme tema. Hørespillet begynner ved middagsbordet hos en familie som består av mor, far, Trygve 16 år, Kari 13 år og attpåklatten Tone på 3 år. Bestemor er på besøk denne uken.

Lag overskrift selv.

OPPGAVE 6 ENDELIG FRI

Oppgave:

La dette være overskriften på den teksten du skriver.

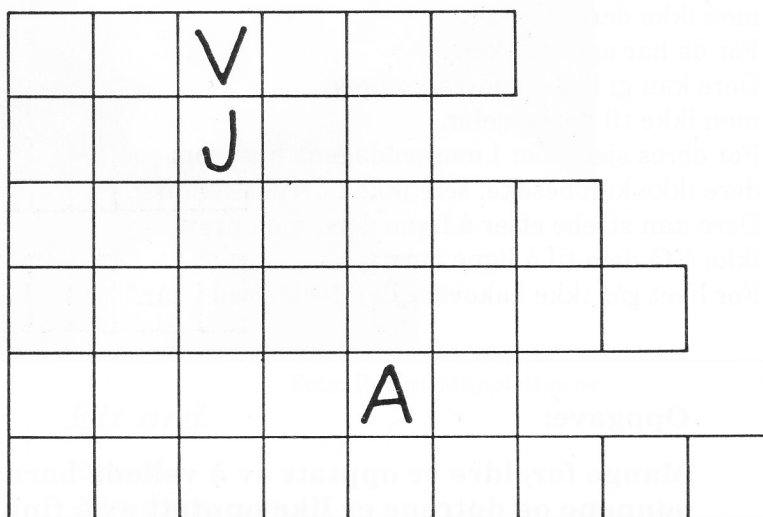
Velg sjanger selv.

Fremmedord for gode og dårlige egenskaper

lojal, egoistisk, kynisk, sympatisk, sosial, gemen, sadistisk, positiv, jovial, sjenerøs, despotisk, kriminell

Du syns Petter er en grei og real kar på alle vis. Plukk ut seks fremmedord ovenfor som du mener passer på Petter, altså fremmedord som beskriver *gode* egenskaper.

Sett disse fremmedordene inn i rutenettet under. Men pass på: ordene skal stå i *alfabetisk* rekkefølge! Da vil de passe inn i rutene.

Fremmedord fra mange emneområder

Ordsamlingen i rammen nedenfor inneholder fem fremmedord fra hvert av disse emneområdene:

Mat	Kirke	Bøkenes verden	Reiseliv	Skole	Sykdom

Skriv ordene i alfabetisk rekkefølge i de rette rubrikkene.

Ordsamling

astma, pizza, koteletter, kompott, botanikk, guide, roman, teolog, lektor, konduktør, poesi, kapell, bronkitt, sandwich, eksamen, kateket, kusma, sakristi, grammatikk, novelle, globetrotter, difteri, valuta, fabel, sakrament, adjunkt, grateng, pass, virus, prosa

Bokstavleiken «Pluss i»

NYNORSK

Bruk alle bokstavane i utgangssordet. Føy til bokstaven i, og lag eit nytt ord som høver med nøkkelordet yst til høgre.

Døme:

Utgangssord

Svarord

Nøkkelord

ENKEL + I LEIKEN

Spelet, moroa

Lettast er det om du skriv utgangssorda på eit ark og klipper ut bokstavane. Fargelegg kvart ord før du klipper. Da er det lettere å halde orden på bokstavane.

Utgangssord		Svarord	Nøkkelord
1 PRESS	+ I		Punktleg, nøyaktig
2 SETER	+ I		Fór, drog, køyrde
3 BETEN	+ I		Foten, knokkelen
4 SMASK	+ I		Språket til samane
5 PÆRER	+ I		Stor grasslette (særleg i Nord-Amerika)
6 GRAND	+ I		Heng framfor vindauge
7 PERLA	+ I		Steller sjuke
8 FALNE	+ I		Sluttoppgjer (t.d. i idrett)
9 SLASKET	+ I		Program for eit møte

Kontrollprøve:

For å kontrollere om du har svara rett, set du ein bokstav frå kvart av svarorda inn i nøkkelbokstavrutene etter dette mønsteret:

Ordet her skal bli namnet på statssjefen i somme land.

SVARORD	1	2	3	4	5	6	7	8	9
BOKSTAV NR.	1	1	2	1	5	4	3	3	7
NØKKELBOKSTAV									

På diskotek

Mel.: O, Tannenbaum –

På diskotek, på diskotek
der er det spill og dans og lek.
Og er det ikke dans og lek,
så er det ikke diskotek.
På diskotek, på diskotek
der er det dans og spill og lek.

En piggetråd, en piggetråd
det er en tråd med pigger på.
Og er det ikke pigger på
så er det ingen piggetråd.
En piggetråd, en piggetråd
det er en tråd med pigger på.

På restaurant, på restaurant
blir magen stor og buksa trang.
Og dersom buksa ei blir trang,
er det en dårlig restaurant.
På restaurant, på restaurant
blir magen stor og buksa trang.

Ei badestrand, ei badestrand
er sjø som skvalper inn mot land.
Og skvalper ikke sjø mot land,
så er det ingen badestrand.
Ei badestrand, ei badestrand
er sjø som skvalper inn mot land.

Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for både lærd og lek.
Et bibliotek byr på så mangt
som gjør ditt liv mer interessant.
Et bibliotek, et bibliotek
har stoff for både lærd og lek.

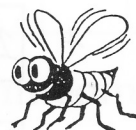
1 Skriv flere vers

Skriv flere vers til denne sangen.

Du kan dikte om ting i klasserommet som for eksempel en pekestokk, ei kladdebok eller et klasserom. Personer eller dyr kan få sine vers.

En buss-sjåfør,
en militær,
en inspektør,
en meterolog,
en trompetist,
en schæferhund
kan du skrive om. Videre går det godt an å dikte om en optimist, en pessimist og mange, mange flere.

2 Tegn en situasjon fra ett av versene.

Visa er innspilt på

Hildrum: Norskfagkasset 2: Syng og skriv mer

Skriv sangene – ut fra enderima

Nedenfor står enderima til kjente sanger. Skriv versene fullt ut. (Bruk sangbok om nødvendig).

1) – lundar	2) – havet	3) – mot	4) – landet
– lid	– heim	– fot	– frem
– stundar	– grave	– fjellet	– vannet
– tid	– deim	– fossevellet	– hjem
		– vil	– tenker
		– spill	– mor
			– senker
			– jord

a) Disse forfatterne har skrevet sangene:

Ivar Aasen, Elias Blix, Bjørnstjerne Bjørnson, Henrik Ibsen. – Sett rett forfatternavn under sangene.

b) Lag selv liknende oppgaver for klassekameratene dine.

NORSKnytt

22. årgang - nr. 3 -96 (70)

INNHold

- 1 Fornying av norskfaget
- 2 Kryssordvinnere i Norsknytt 2 - 1996
Nytt om bøker
- 3 Hva krever L97 av åttendeklassingene?
- 4 Ungdomsromaner 1995 fanger samtidens signaler - del 2
For Norsknytt av Cathrine Senje
- 7 Rettskriving
- 8 Prøveark i rettskriving
- 10 Les noen få ord - så kjenner du igjen sjangeren
- 11 Gjendikting - skapende aktivitet
- 12 Spor i ord - en spennede litterær lek
- 16 Tema: Troll
- 17 Spørsmål om mangt
- 18 Norskkryst 3 - 1996, nynorsk
- 20 Norskkryst 3 - 1996, bokmål
- 22 Avgangsprøve i norsk hovedmål 1996
- 30 Ordjakt - Emne: Fremmedord
- 31 Bokstavleiken «Pluss i»
- 32 Syng og skriv - På diskotek
- 33 Løsninger på kryssord i Norsknytt 2- 1996